

การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) The Adaptation for The Survival of Small and Medium Enterprise (SMEs)

ณัฐพงศ์ สุขประเสริฐ

Nathaphong Sukprasoe

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author e-mail: Thanet_sukprasoe@outlook.co.th

Received: 2023-05-08 Revised: 2023-06-14 Accepted: 2023-06-18

บทคัดย่อ (Abstract)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ “SMEs” เป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากในประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลากหลายมิติ โดยก่อให้เกิดการจ้างงาน เป็นจุดกำเนิดของ ผู้ที่สนใจลงทุนเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นแหล่งฝึกอาชีพของแรงงานประเภทต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบในประเทศ สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 34.2 ของในประเทศ แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลง ดังนั้นการปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ธุรกิจอยู่รอด โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้ประกอบการควรนำเพิ่มกลยุทธ์ช่องทางการขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ Delivery การศึกษาความต้องการของผู้บริโภค ปรับเปลี่ยนรูปแบบสินค้า การเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การลดต้นทุนโดยตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และในส่วนของภาครัฐ คือ การเร่งกระจายฉีดวัคซีนเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจฟื้นกลับมาโดยเร็ว ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือด้านต้นทุน จากภาครัฐ สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เป็นคู่ค้าเพื่อประคับประคองให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดต่อไปข้อกำหนดของวารสารแพทย์

คำสำคัญ (Keywords): การปรับตัว; ความอยู่รอดของธุรกิจ; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

Small and medium-sized enterprises (SMEs) are a huge business unit in Thailand and are crucial to all aspects of the economy. By creating employment, it is a source of people interested in investing in new entrepreneurs and a source of vocational training for various types of workers. Establishing connections with large

enterprises or other enterprises to add value to domestic raw materials and generate income for the country. Especially from manufacturing to exports and tourism, the proportion of GDP to value of small and medium-sized enterprises. The GDP accounted for 34.2% of the GDP, but this proportion declined due to the COVID-19. Therefore, adaptation is crucial for the survival of enterprises, especially in the rapid changes of the epidemic. COVID-19, this survival adaptation requires cooperation from all departments. Entrepreneurs should increase their sales channel strategies for online products and services, study consumer needs, and change product styles. Enhance consumer confidence and reduce costs by reducing unnecessary expenses Accelerate the distribution of vaccines to quickly restore economic activity, while providing cost assistance from governments and financial institutions. As well as large entrepreneurs as partners to maintain the survival of the enterprise.

Keywords: The adaptation; The survival of business; Small and Medium Enterprise (SMEs)

บทนำ (Introduction)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ “SMEs” เป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากในประเทศไทย ผู้ประกอบการส่วนมากประกอบการในรูปของบุคคลธรรมดา คณะบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนสามัญ ที่มีโชตินิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือกิจการร่วมค้า ซึ่งจะประกอบธุรกิจขายสินค้า ผลิตสินค้า หรือให้บริการ ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 โดยได้จำแนกขนาดของวิสาหกิจโดยใช้จำนวนการจ้างงาน และรายได้ต่อปีเป็นเกณฑ์ โดยวิสาหกิจขนาดย่อมได้รวมเอาวิสาหกิจรายย่อยเข้าไว้ด้วย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563) SMEs มีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานราก การพัฒนาที่ยั่งยืนและเน้นกลไกหลักในการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจรวมทั้งเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดการจ้างงาน โดยแรงงานของวิสาหกิจทั้งประเทศมีจำนวนกว่า 17 ล้านคน เป็นการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดใหญ่กว่า 5 ล้านคน ขณะที่จำนวนที่เหลือราวร้อยละ 70 ของการจ้างงานทั้งหมดกระจายอยู่ในกลุ่มต่าง ๆ ของ SME แสดงให้เห็นว่า SME เป็นแหล่งการจ้างงานที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ อย่างไรก็ตามจำนวน การจ้างงานดังกล่าวยังกระจุกตัวที่วิสาหกิจรายย่อยเป็นหลัก (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563) 2) เป็นจุดกำเนิดของผู้ที่จะสนใจลงทุนเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ เนื่องจากกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้เงินทุนไม่สูงและมีความเสี่ยงน้อยกว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ 3) เป็นแหล่งฝึกอาชีพของแรงงานประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถฝึกฝนเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง 4) ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ ที่

เกี่ยวข้อง 5) เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบในประเทศเพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรในประเทศเป็นหลัก 6) สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว และ 7) ป้องกันการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมช่วยทำให้เกิดการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจและการแข่งขันที่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562)

นอกจากการที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศในแง่การสร้างงาน สร้างรายได้แล้ว ยังมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ในพื้นที่ด้วยโดยเฉพาะพื้นที่ภูมิภาคหรือพื้นที่ห่างไกล ในแง่การสร้างสมดุลในการเติบโตระหว่างพื้นที่ในเขตเมืองและพื้นที่นอกเขตเมือง การยกระดับมาตรฐานการครองชีพ การลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน การสร้างความตระหนักแก่เยาวชนในการเป็นผู้ประกอบการจากการที่ได้เห็นโอกาส/เห็นช่องทาง หรือมีส่วนร่วมในการประกอบธุรกิจของครอบครัวหรือคนในพื้นที่ รวมถึงการประยุกต์ใช้งานฝีมือหรือวัฒนธรรมในพื้นที่ เชื่อมโยงต่อยอดในการประกอบธุรกิจได้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) โดยโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ. 2563 จำแนกตามขนาดวิสาหกิจ พบว่า โครงสร้าง GDP ของประเทศในปี พ.ศ. 2563 ยังคงมีวิสาหกิจขนาดใหญ่ (LE) เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีความสำคัญที่สุด โดยมีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 59.2 ขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) มีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 34.2 แม้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมาสัดส่วนของ GDP MSME ต่อ GDP รวม ที่แสดงถึงบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของ MSME นั้นจะปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จากสถานการณ์โควิด 19 ในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลให้สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลงและลดลงทุกธุรกิจ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะเห็นได้ว่า อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศติดลบทุกธุรกิจ ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลัก ๆ คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของโลก มีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ จากผลการวิจัยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2564) พบว่า ผลกระทบต่อธุรกิจ SMEs จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า ธุรกิจให้บริการได้รับความเสียหายมากกว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในทุกด้าน เนื่องจากธุรกิจในภาคบริการมีความเกี่ยวข้องกับการเดินทาง และภาคการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่หายไปตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2563 ทำให้ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 ธุรกิจภาคบริการยังคงได้รับผลกระทบอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้นการปรับตัวจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ธุรกิจอยู่รอด และเติบโตต่อไปได้ในโลก แห่งความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ฉับพลันของสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในบริบทโลกใหม่ (Megatrends) ถึงแม้ว่าสถานการณ์เหล่านี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สามารถรับมือได้ หากเราตระหนักรู้ วางแผน และดำเนินการแก้ไขความ

เพราะบางอย่างถูกต้องและเร่งด่วน ผู้เขียนบทความจึงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจได้

นิยามและลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “SMEs” ซึ่งย่อมาจาก “Small and Medium Enterprise” โดยคำว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” เป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการ หมายถึง การดำเนินธุรกิจภาคการผลิต การค้าและการบริการ ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 กำหนดนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใหม่ โดยได้จำแนกขนาดของวิสาหกิจโดยใช้จำนวนการจ้างงาน และรายได้ต่อปีเป็นเกณฑ์ โดยวิสาหกิจขนาดย่อมได้รวมเอาวิสาหกิจรายย่อยเข้าไว้ด้วย นิยามและลักษณะของวิสาหกิจรายย่อยที่ชัดเจนมีความสำคัญ เนื่องจากวิสาหกิจรายย่อยในประเทศไทยมีจำนวนมาก ทั้งยังมีโครงสร้างและรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดย่อม แสดงดังตารางที่ 1

Table1 Overview of Small and Medium Enterprises

Business sector	small enterprise (Small)				Medium enterprise (Medium)	
	micro enterprise (Micro)		small enterprise		employment	income
	employment	income	employment	income		
production	no more than 5 people	Not more than 1.8 million baht	no more than 50 people	Not more than 100 million baht	50 - 200 people	100 - 500 million baht
Trade and Services	no more than 5 people	Not more than 1.8 million baht	no more than 30 people	Not more than 50 million baht	30 - 100 people	50 - 300 million baht

Source: Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2020a, page 2

ความสำคัญของของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไว้ดังนี้

พริยาภรณ์ อันทอง และศุภกร เอกชัยไพบูลย์ (2559) กล่าวว่า “ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก หรือ SMEs” เป็นกำลังสำคัญของระบบการผลิตในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตวัตถุดิบส่งต่อให้ภาคอุตสาหกรรม และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ไปสู่ภาคเกษตรกรรม รวมถึงเป็นตัวช่วยให้เกิดการพัฒนานำความเจริญไปสู่ชุมชนในภูมิภาคต่าง ๆ ที่เป็นฟันเฟืองและรากฐานกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนระบบเศรษฐกิจของประเทศ ขณะเดียวกัน “SMEs” ยังสามารถสร้างผลลัพธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2562) ความสำคัญของธุรกิจ SMEs มีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานราก การพัฒนาที่ยั่งยืนและเน้นกลไกหลักในการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทอย่างสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

1) ก่อให้เกิดการจ้างงาน โดยแรงงานของวิสาหกิจทั้งประเทศมีจำนวนกว่า 17 ล้านคน เป็นการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดใหญ่กว่า 5 ล้านคน ขณะที่จำนวนที่เล็กราวร้อยละ 70 ของการจ้างงานทั้งหมดกระจายอยู่ในกลุ่มต่าง ๆ ของ SMEs แสดงให้เห็นว่า SMEs เป็นแหล่งการจ้างงานที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ อย่างไรก็ตามจำนวน การจ้างงานดังกล่าวยังคงกระจุกตัวที่วิสาหกิจรายย่อยเป็นหลัก (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563)

2) เป็นจุดกำเนิดของผู้ที่จะสนใจลงทุนเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ เนื่องจากกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้เงินทุนไม่สูงและมีความเสี่ยงน้อยกว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

3) เป็นแหล่งฝึกอาชีพของแรงงานประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถฝึกฝนเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง

4) ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5) เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบในประเทศเพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรในประเทศเป็นหลัก

6) สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว

7) ป้องกันการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมช่วยทำให้เกิดการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจและการแข่งขันที่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ฐิตา เกกานนท์ (2562) กล่าวว่า SMEs หรือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านการเป็นผู้ผลิตที่ช่วยเพิ่มความหลากหลายให้แก่สินค้าและบริการ รวมถึงยังมีบทบาทอย่างมาก ต่อการการจ้างงานของประเทศ

ดังนั้น SMEs จึงถือเป็นหนึ่งในกลไกหลักของการเสริมสร้างรากฐานที่มั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นช่องทางหลักในการกระจายรายได้ไปสู่ภาคประชาชนอย่างทั่วถึง

สรารีย์ จิรังดา (2563) กล่าวว่า SMEs หรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีความสำคัญคือเป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการ ปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาค ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค และของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป โดยมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ 1) ช่วยการสร้างงาน 2) สร้างมูลค่าเพิ่ม 3) สร้างเงินตราต่างประเทศ 4) ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ 5) เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์ 6) ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม และ 7) เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

สรุปได้ว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลากหลายมิติ โดยเป็นกำลังสำคัญของระบบการผลิตในห่วงโซ่อุปทาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตวัตถุดิบส่งต่อให้ภาคอุตสาหกรรม และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงาน การจ้างงาน เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์สำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นแหล่งฝึกอาชีพของแรงงานประเภทต่าง ๆ เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบ ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว และป้องกันการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมช่วยทำให้เกิดการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจและการแข่งขันที่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

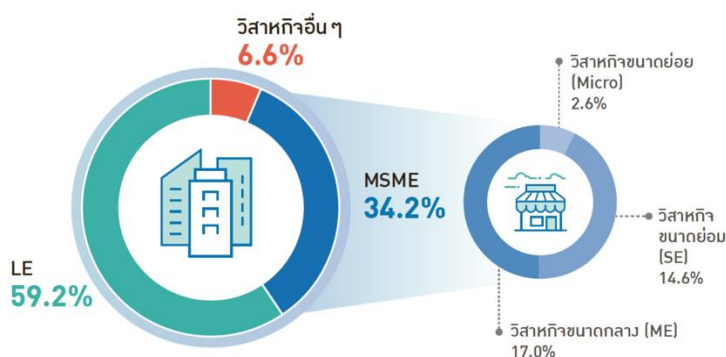
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่าเท่ากับ 15,703,021 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อนหน้า 1,195,069 ล้านบาท หรือลดลงคิดเป็นร้อยละ 6.1 จากอัตราการขยายตัว ร้อยละ 3.1 ในปีก่อน โดยเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ทั้งภายในประเทศและทั่วโลก ที่เริ่มแพร่ระบาดตั้งแต่ไตรมาสแรกของปี ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทางลบเป็นวงกว้างต่อเศรษฐกิจและการค้า ทั่วโลก ในส่วนของ GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในปี พ.ศ. 2563 แสดงดังตารางที่ 2

Table 2 Value of Gross Domestic Product in 2020 classified by enterprise size

Enterprise size	Micro size (Micro)	Small size (SE)	Medium size (ME)	MSME	- Large size wait	whole country
Value of GDP (trillion baht)	0.4	2.3	2.7	5.4	10.3	15.7
Share to total GDP (percent)	2.7	14.6	17.0	34.2	65.8	100.0
Expansion rate (percentage)	-15.8	-9.8	-7.0	-9.1	-5.0	-6.1

Source: Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2021a, p.1

จากตาราง 2 GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่า 5,376,066 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.2 ของ GDP รวม ลดลงจากปีก่อนที่มีสัดส่วนร้อยละ 35.0 โดยมีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 9.1 สำหรับมูลค่า GDP ตามขนาดวิสาหกิจ พบว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (Micro) มีมูลค่า GDP เท่ากับ 417,304 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.7 วิสาหกิจขนาดย่อม (SE) มีมูลค่า GDP เท่ากับ 2,290,099 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.6 และวิสาหกิจขนาดกลาง (ME) มีมูลค่า GDP เท่ากับ 2,668,663 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.0 โดยมีอัตราการขยายตัวลดลงเท่ากับร้อยละ 15.8 ร้อยละ 9.8 และร้อยละ 7.0 ตามลำดับ

Figure 1 Gross Domestic Product Structure in 2020 Categorized by Enterprise Size

Source: Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2021a, p.1

จากภาพที่ 1 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ. 2563 จำแนกตามขนาดวิสาหกิจ พบว่า โครงสร้าง GDP ของประเทศในปี พ.ศ. 2563 ยังคงมีวิสาหกิจขนาดใหญ่ (LE) เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีความสำคัญที่สุด โดยมีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 59.2 ขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 34.2 แม้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมาสัดส่วนของ GDP MSME ต่อ GDP รวม ที่แสดงถึงบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของ

MSME นั้น จะปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จากสถานการณ์โควิด 19 ในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลให้สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปี พ.ศ. 2563 จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แสดงดังตารางที่ 3

Table 3 Overview of Gross Domestic Product by Economic Activity in 2020

economic activity	country			MSME		
	Value of GDP (million baht)	Share to total GDP (%)	Growth rate (%)	Value of GDP (million baht)	Share to total GDP (%)	Growth rate (%)
Manufacturing	3,961,670	25.2	-5.7	1,720,253	32.0	-9.2
Retail and wholesale sector	2,639,317	16.8	-3.7	1,161,193	21.6	-2.9
service sector	6,933,212	41.5	-7.4	2,175,372	40.5	-13.9

Source: Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2021a, p.3

จากตารางที่ 3 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคการผลิต ปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่ารวม 3,961,670 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.2 ของ GDP รวมทั้งประเทศ โดยเป็นมูลค่า GDP ที่เกิดจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) เท่ากับ 1,720,253 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.0 ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคการค้าปลีกและค้าส่ง มีมูลค่ารวม 2,639,317 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.8 ของมูลค่า GDP ทั้งประเทศ โดยเป็นมูลค่า GDP ที่เกิดจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) เท่ากับ 1,161,193 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.6 และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคการบริการ มีมูลค่ารวม 6,933,212 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.5 ของ GDP รวมทั้งประเทศ โดยเป็นมูลค่า GDP ที่เกิดจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (MSME) เท่ากับ 2,175,372 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40.5

สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 34.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ โดยภาคการบริการยังคงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญสูงสุด รองลงมา คือ ภาคการผลิต และภาคการค้าปลีกและค้าส่ง ตามลำดับ

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะเห็นได้ว่า อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศติดลบทุกธุรกิจ ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลัก ๆ คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของโลก มีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ

จากการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2564ข, น.4) เรื่อง ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ SMEs ได้รับ โดยรวบรวมความเห็นจากผู้ประกอบการที่ตอบแบบสำรวจจำนวน 660 ราย พบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 จำแนกตามขนาดธุรกิจ แสดงดังตารางที่ 4

Table 4 Impact from the COVID-19 epidemic situation classified by business size

Business scale	impact on business (%)				
	decrease in income	Spending must be reduced	Capital sinking	operational risks	overall impact severity
Micro size (Micro)	61.4	39.7	44.3	33.6	57.0
sub size (SE)	61.5	46.2	48.6	40.6	59.3
Medium size (ME)	63.6	37.6	49.4	37.5	61.1
community enterprise	58.9	45.7	53.0	30.9	53.6
total	61.6	42.2	46.6	36.5	58.1

Source: Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2021b, p.4

จากตาราง 4 พบว่า ธุรกิจ SMEs ได้รับผลกระทบ ทั่วหน้า โดยวิสาหกิจขนาดกลางได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมา คือ วิสาหกิจขนาดย่อมและวิสาหกิจขนาดย่อย ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจขนาดกลางส่วนใหญ่จะมีสินทรัพย์ถาวรในสัดส่วนที่มากกว่าวิสาหกิจอื่น ๆ ซึ่งในช่วง การแพร่ระบาดของโควิด-19 รายได้ลดลงไปมากหรือไม่มีรายได้เลย ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดังกล่าวยังคงต้องจ่ายอยู่ เช่น ค่าเช่า ค่าบำรุงรักษาเครื่องมือ/อุปกรณ์ ยานพาหนะ ซึ่งไม่สามารถลดรายจ่ายในส่วนนี้ได้

วิสาหกิจขนาดย่อย ได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้มากที่สุด โดยสาขาธุรกิจ ในภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจผลิตเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ผลิตเครื่องสำอาง ผลิตยาและสมุนไพร ตามลำดับ ในขณะที่ธุรกิจภาคการค้า กระทั่งในสาขาธุรกิจค้าส่ง และค้าปลีก และธุรกิจภาคการบริการ ในสาขาธุรกิจบันเทิง/สารสนเทศ/การศึกษา ธุรกิจที่พักแรม/นำเที่ยว และธุรกิจร้านอาหาร มีรายได้ลดลงมากที่สุด

วิสาหกิจขนาดย่อม ได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้มากที่สุด โดยสาขาธุรกิจใ
ภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจผลิตเครื่องแต่งกาย/เครื่องประดับ และ หัตถ
อุตสาหกรรม/เครื่องเรือน ส่วนธุรกิจภาคการค้า ได้แก่ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ได้รับ
ผลกระทบด้านรายได้ลดลงมากที่สุด และธุรกิจภาคบริการ ได้แก่ ธุรกิจ สปาและบริการด้านสุขภาพ
ธุรกิจที่พักแรม/นาเที่ยว และธุรกิจ ซ่อมบำรุง ได้รับผลกระทบด้านรายได้ลดลงมากที่สุด และมีเงิน
ลงทุนจมต้องลดรายจ่าย

วิสาหกิจขนาดกลาง ได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้มากที่สุด โดยสาขาธุรกิจใน
ภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจผลิตเครื่องสำอาง ธุรกิจผลิตยาและสมุนไพร
ธุรกิจผลิตเครื่องแต่งกาย/เครื่องประดับ สำหรับธุรกิจภาคการค้าที่มีรายได้ลดลงมากที่สุด ได้แก่
ธุรกิจค้าปลีก และธุรกิจภาคบริการที่มีรายได้ลดลงมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจที่พักแรม/นาเที่ยว

นอกจากนี้ผลการวิจัยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2564) ยัง
พบว่า ผลกระทบต่อธุรกิจ SMEs จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า ธุรกิจใภาคบริการได้รับ
ผลกระทบมากกว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในทุกด้าน เนื่องจากธุรกิจในภาคบริการมีความ
เกี่ยวข้องกับกาการเดินทาง และภาคการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่
หายไปตั้งแต่ ไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2563 ในขณะที่มาตรการกระตุ้นกาการเดินทางท่องเที่ยวของ
ภาครัฐ ทั้งโครงการเราเที่ยวด้วยกัน หรือการเพิ่มวันหยุดราชการเป็นกรณีพิเศษ แม้ว่าจะช่วย
กระตุ้นกาการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ ได้บ้าง แต่ยังไม่กลับสู่ระดับปกติก่อนการแพร่ระบาดฯ
นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ครั้งใหม่ในช่วงปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วง
ใกล้เทศกาลปีใหม่ ซึ่งโดยปกติประชาชนจะมีการกาเดินทางท่องเที่ยว แต่สถานการณ์กลับเงียบงน ทำ
ให้ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 ธุรกิจภาคบริการยังคงได้รับผลกระทบอยู่ค่อนข้างมาก นอกจากนี้การ
ขาดรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งคิดเป็น 2 เท่าของรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย ทำให้
ธุรกิจในภาคการท่องเที่ยวฟื้นตัวได้ช้ากว่าธุรกิจในภาคอื่น ๆ

สรุปได้ว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และ
วัฒนธรรมของโลก มีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวัน
ของมนุษยชาติของทุกคน และทุกธุรกิจบนโลก รวมถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้วย โดย
วิสาหกิจขนาดกลางได้รับผลกระทบมากที่สุด เพราะวิสาหกิจขนาดกลางส่วนใหญ่จะมีสินทรัพย์
ถาวรในสัดส่วนที่มากกว่าวิสาหกิจอื่น ๆ ซึ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 รายได้ลดลงไปมาก
หรือไม่มีรายได้เลย ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินทรัพย์ดังกล่าวยังคงต้องจ่ายอยู่ เช่น ค่าเช่า ค่า
บำรุงรักษาเครื่องมือ/อุปกรณ์ ยานพาหนะ ซึ่งไม่สามารถลดรายจ่ายในส่วนนี้ได้ รองลงมาคือ
วิสาหกิจขนาดย่อม และวิสาหกิจขนาดย่อมตามลำดับ โดยผลกระทบส่วนใหญ่ คือ มีรายได้ลดลง
นอกจากนี้ธุรกิจในภาคบริการได้รับผลกระทบมากกว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในทุกด้าน
เนื่องจากธุรกิจในภาคบริการมีความเกี่ยวข้องกับกาการเดินทาง และภาคการท่องเที่ยวอย่างมาก
โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติที่หายไปตั้งแต่ ไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2563

การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

การปรับตัวเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ธุรกิจอยู่รอด และเติบโตต่อไปได้ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ฉับพลันของสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในบริบทโลกใหม่ (Megatrends) ถึงแม้ว่าสถานการณ์เหล่านี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สามารถรับมือได้ หากเราตระหนักรู้ วางแผน และดำเนินการแก้ไขความเปราะบางอย่างถูกต้องและเร่งด่วน จากการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2563) โดยสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการ MSME จำนวน 2,746 ราย พบว่า

1) ธุรกิจ MSME ส่วนใหญ่ยังไม่มีบริการให้ บริการ delivery ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 64.1 ในขณะที่ธุรกิจ MSME ที่มีบริการ delivery เป็นการขนส่งเองร้อยละ 24.0 และใช้บริการ delivery ภายนอก ร้อยละ 11.9

2) ธุรกิจ MSME สามารถรับชำระเงินผ่านทางออนไลน์ได้ (โอนเงิน / PromptPay / หรืออื่น ๆ) มีร้อยละ 79.3 แต่อีกร้อยละ 20.7 ยังไม่สามารถรับชำระเงินผ่านทางออนไลน์ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านโชห่วย

3) ธุรกิจ MSME ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 61.4 ยังไม่มีช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์ ในขณะที่ธุรกิจ MSME ที่มีช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 38.6 ซึ่งช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์

ส่วนพฤติกรรมของลูกค้าหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้ 3 ระดับด้วยกัน คือ ในระดับเพิ่มขึ้น คงเดิมและลดลง จากการที่ผู้ประกอบการประเมินกลุ่มลูกค้า พบว่า

1) จะมีการสั่งอาหารผ่านเดลิเวอรี่เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคเคยชินกับความสะดวกสบาย และมีโปรโมชั่นหลากหลาย ร้อยละ 69.0

2) การซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเลือกร้านและสินค้าได้หลากหลาย และยังได้รับส่วนลดราคา ร้อยละ 71.7

3) การหลีกเลี่ยงไปในพื้นที่ที่มีคนจำนวนมากเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนยังคงมีความกังวลต่อการติดเชื้อ ร้อยละ 70.6

4) การทำธุรกรรมการเงินทางออนไลน์เพิ่มขึ้น เนื่องจากความสะดวกสบายและลดการติดเชื้อโรคจากการสัมผัสเงินสด ร้อยละ 81.9

5) การทำงานที่บ้าน (Work from home) คงเดิม เนื่องจากรูปแบบงานบางประเภทไม่สามารถนำกลับมาทำที่บ้านได้และการทำงานที่ทำงานได้ประสิทธิภาพมากกว่า ร้อยละ 60.8

6) การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการลดการพบปะกับกลุ่มเพื่อนและคนใกล้ชิด ร้อยละ 63.4

7) การเลือกสินค้า/บริการที่ดีและปลอดภัยต่อสุขภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากลูกค้าต้องการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ร้อยละ 78.5

จากการสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แนวทางการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สำคัญพอสรุปได้ว่า

1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรปรับตัวโดยเพิ่มช่องทางขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ เนื่องจาก การสำรวจธุรกิจ MSME ส่วนใหญ่ยังไม่มีช่องทางการขายผ่านทางออนไลน์ ถึงร้อยละ 61.4 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนไปที่มีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการไปในพื้นที่ที่มีคนจำนวนมาก เพราะยังคงมีความกังวลต่อการติดเชื้อ ดังนั้นการสร้างช่องทางรับรู้ การโปรโมทสินค้าและบริการ รวมถึงการแจ้งกิจกรรมส่งเสริมการขายทางออนไลน์ ยังทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นและขยายฐานลูกค้าได้มากขึ้นด้วย ซึ่งแน่นอนว่าจะส่งผลให้มีโอกาสขายสินค้าได้มากขึ้นและมียอดขายเพิ่มขึ้นด้วย

2) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรปรับตัวโดยการให้บริการ Delivery เนื่องจาก การสำรวจธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่ยังไม่มีบริการ Delivery ถึงร้อยละ 64.1 ดังนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังไม่มีบริการ Delivery นี้ควรปรับตัวโดยเพิ่มการให้บริการ Delivery เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำยอดขาย โดยธุรกิจ Delivery นี้เติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะนอกเหนือจากการจัดส่งแล้ว ตัว Platform นั้นทำอะไรได้อีกมากมาย เป็นการสร้าง win-win situation ให้แก่ทุกฝ่าย ลูกค้าทั่วไปได้รับสินค้าที่ต้องการโดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง แม้แต่นิดเดียว

นอกจากที่ผู้เขียนบทบาทยังได้สรุปแนวทางการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สำคัญไว้ทั้ง 2 ข้อแล้ว ยังมีนักวิชาการ และหน่วยงานได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ธนาคารกรุงเทพ (2564) ได้แนะนำกลยุทธ์ ช่วยให้ SMEs สามารถปรับตัวให้อยู่รอดในสถานการณ์ที่ย่ำแย่ ดังนี้

1) ให้ความสนใจกับโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้น!

SMEs ต้องเข้าใจว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก การเลือกซื้อสินค้าทางออนไลน์ คือสิ่งที่กำลังได้รับความนิยมถึงขีดสุด เพราะเข้าถึงง่าย สะดวกสบาย รวดเร็ว มีเวลาตัดสินใจและไม่ต้องออกจากบ้าน ดังนั้น การขายสินค้า/บริการผ่านโลกออนไลน์ จึงกลายเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่จะทำให้ธุรกิจดำรงอยู่ได้ และมีโอกาสที่จะเติบโตได้มากกว่าเดิม อีกทั้งตลาดออนไลน์เป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ จึงสามารถเจาะกลุ่มลูกค้าผ่านทางโฆษณาบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้อย่าง ไม่มีขีดจำกัด รวมไปถึงสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกค้าได้แบบใกล้ชิด ซึ่งจะทำให้รู้ว่าแท้ที่จริงแล้วลูกค้าต้องการอะไร หรือมีจุดไหนที่ธุรกิจของคุณต้องปรับปรุง

2) มองหาและจับมือกับธุรกิจ SMEs อื่น ๆ

ในช่วงวิกฤตนี้ การจับมือและทำงานร่วมกัน จะช่วยให้ธุรกิจในกลุ่ม SMEs มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น ธุรกิจที่ต้องมีการจัดส่งสินค้า อาจจะร่วมมือกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง เพื่อราคาในการจัดส่งสินค้าที่ถูกลงและธุรกิจบริการขนส่งจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น หรือเพื่อลดต้นทุนธุรกิจ ซึ่งในกรณีแบบนี้จะเป็นการเอื้อผลประโยชน์ร่วมกันของธุรกิจ SMEs ทั้งสองนั่นเอง

3) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ

การศึกษาและทำความเข้าใจกับความต้องการต่าง ๆ ของผู้บริโภค จึงเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการทุกคนไม่ควรมองข้าม ถ้าธุรกิจทราบความต้องการของผู้บริโภคได้ถูกจุด ว่าตอนนี้ผู้บริโภคต้องการอะไร สิ่งไหนคือสิ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือหรืออำนวยความสะดวกให้กับพวกเขา จะทำให้ธุรกิจเติบโตสวนทางกับภาวะเศรษฐกิจได้อย่างแน่นอน โดยวิธีการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคก็อาจจะทำได้ โดยการเก็บสถิติ จัดทำแบบสอบถามออนไลน์หรือสอบถามกับลูกค้าของคุณเอง

4) ปรับแต่งธุรกิจที่อยู่ในมือ

ปรับแต่งธุรกิจที่อยู่ในมือ ยกตัวอย่างเช่น ปกติเคยขายแต่สินค้าประเภทเดียว ก็ต้องปรับเปลี่ยนหาสินค้าใหม่ ๆ มากกระตุ้นความต้องการของลูกค้า หรือปกติเคยขายแต่สินค้าส่ง ก็อาจจะต้องเพิ่มการขายปลีกเข้าไป เพื่อให้ได้ฐานลูกค้าที่กว้างขึ้นจากเดิม เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ประกอบการอาจจะต้องดู ความเหมาะสมของพื้นฐานธุรกิจเป็นหลักว่าสามารถปรับแต่งได้มากน้อยขนาดไหน รวมไปถึงการตรวจ เช็คสต็อกของ การจัดส่งของ เพื่อให้ทุกอย่าง อย่างถึงมือลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถสร้าง ความประทับใจต่อธุรกิจได้

แลนด์ สนิชชาติกุล และชุตিকা เกียรติเรืองไกร (2564) กล่าวถึง แนวทางการปรับตัวและการช่วยเหลือเพื่อปลดล็อก SMEs จากปัญหาที่เผชิญอยู่ให้สามารถปรับตัวไปสู่โลกยุคหลัง COVID-19 ได้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านที่สำคัญ คือ

1) ด้านรายได้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้รายได้ SMEs ลดลงจาก กำลังซื้อ ของผู้บริโภคอ่อนแอ มาตรการกระตุ้นการบริโภคของภาครัฐที่ออกมาอย่างต่อเนื่องช่วยพยุง การบริโภคได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถทำได้ต่อเนื่องเป็นเวลานาน ขณะที่ปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะช่วยทำให้กำลังซื้อปรับตัวดีขึ้นคือ การเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัวจากการเร่งฉีดวัคซีนเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (Herd immunity) ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสำรวจการท่องเที่ยวเพื่อประเมินภาพเศรษฐกิจของคณะทำงานสายนโยบายการเงิน ธปท. พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจกว่าครึ่งพร้อมที่จะกลับมาทำกิจกรรมและเดินทางท่องเที่ยวตามปกติ หากมีผู้ฉีดวัคซีนในประเทศถึงระดับที่เกิด Herd immunity ภาครัฐจึงต้องมีการบริหารจัดการให้มีการกระจายวัคซีนได้อย่างรวดเร็ว พร้อมกับ การสร้างความเข้าใจ หรือมีมาตรการจูงใจให้ประชาชนเข้ารับการฉีดวัคซีนให้ได้ตามแผนที่วางไว้

2) ด้านต้นทุน ด้านสาธารณสุขของผู้ประกอบการสูงขึ้น จากการปรับตัวเพื่อป้องกัน การแพร่ระบาดของ COVID-19 นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญความเสี่ยงด้านการผลิต อาทิ ค่าขนส่งที่สูงขึ้นจากปัญหาการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ ต้นทุนราคาโลหะและเหล็กที่สูงขึ้น เป็นต้น ที่ผ่านมามีผู้ประกอบการส่วนใหญ่พยายามปรับลดต้นทุนเท่าที่จะทำได้ แต่ยังมีต้นทุนบางส่วนที่ภาครัฐสามารถช่วยเหลือชั่วคราวได้ เช่น ภาษีรถโดยสารสาธารณะ ภาษีป้าย การงดเว้นการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับสินค้าในกลุ่มสารฆ่าเชื้อโรค เป็นต้น นอกจากนี้ ภาครัฐอาจขยายขอบเขต

ความช่วยเหลือในการช่วยจ่ายค่าจ้างแรงงานผ่านมาตรการ co-payment ไปยัง SMEs ที่ได้รับผลกระทบเพิ่มเติม

3) ด้านสภาพคล่อง การขาดรายได้พร้อมกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ขณะที่การปรับราคาทำได้ยาก ส่งผลให้ SMEs จำนวนมากขาดสภาพคล่องและเข้าสู่วิกฤติทางการเงิน ธุรกิจ ที่เคยมีศักยภาพจำเป็นต้องปิดกิจการทั้งชั่วคราวและถาวร ขณะที่การเข้าถึงสินเชื่อเพื่อพยุงธุรกิจของ SMEs เป็นกุญแจสำคัญ การแก้ไขปัญหาด้านการเข้าถึงสินเชื่อนี้ ภาครัฐ รวมถึง ธปท. และ สถาบันการเงิน จึงได้ร่วมกันออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสและกลไกในการเข้าถึงสินเชื่อและบริการทางการเงินในราคาที่เป็นธรรม นอกจากนี้ ในวิกฤติครั้งนี้ เราได้เห็นผู้ประกอบการรายใหญ่ หลายรายก็ได้เข้ามาช่วยเหลือทั้งการลดค่าเช่า และการเพิ่มค่าส่วนแบ่งกำไรสินค้าและบริการ เพื่อให้ SMEs สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ และที่สำคัญไปกว่านั้น มีความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่ใน ภาคการค้า ได้แก่ บมจ.เซ็นทรัลรีเทล คอร์ปอเรชั่น และ เดอะมอลล์ กรุ๊ป กับสถาบันการเงินที่ร่วมกันสร้างกลไกประสาน ความช่วยเหลือระหว่างสถาบันการเงินกับคู่ค้ารายย่อย ด้วยการรวบรวมข้อมูล ที่จำเป็นสำหรับการ ขอสินเชื่อของ SMEs ที่เป็นซัพพลายเออร์และคู่ค้าของบริษัท ทำให้ SMEs มีเอกสารรับรองศักยภาพของธุรกิจเพื่อยื่นขอสินเชื่อ ซึ่งหากผู้ประกอบการรายใหญ่รายอื่นหรือภาคธุรกิจอื่นนา รูปแบบดังกล่าวไปใช้เพื่อช่วยเหลือกลุ่ม SMEs ที่เกี่ยวข้อง ก็น่าจะช่วยขยายผลให้ SMEs ที่มีศักยภาพสามารถอยู่รอดได้มากขึ้น

4) ด้านทรัพยากร ที่ครอบคลุมตั้งแต่ด้านแรงงานที่มีทักษะสำหรับโลกยุคใหม่ ไปจนถึงเทคโนโลยีที่ช่วยให้การผลิตและบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ SMEs ไทย เผชิญมาอย่างยาวนาน สามารถแก้ปัญหาได้โดยพึ่งพากลไกของภาครัฐเป็นสำคัญ ทั้งการเพิ่มแต้มต่อให้ SMEs และลดข้อจำกัดของการเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวม เช่น การส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้แก่แรงงานและผู้ประกอบการ การยกเลิกกฎหมายล้าหลัง เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ SMEs เองก็ต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก อาทิ การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน รวมถึงเพิ่มช่องทางและโอกาสทางธุรกิจ เป็นต้น ตัวอย่างที่น่าสนใจ ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ คือ การจัดตั้งกองทุน restart ธุรกิจ หลัง COVID-19 ที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนรายใหญ่เพื่อช่วยเหลือ SMEs โดย ภาครัฐเสนอสิทธิพิเศษทางภาษีให้แก่ผู้ลงทุนในกองทุน

สรุปได้ว่า การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนจึงจะผ่านวิกฤติไปได้โดยเร็ว ในส่วนของผู้ประกอบการนำกลยุทธ์เพิ่มช่องทางขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ การให้บริการ delivery การร่วมมือกับธุรกิจอื่น ๆ การศึกษาความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ ปรับเปลี่ยนหาสินค้าใหม่ ๆ การเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การลดต้นทุนโดยตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และในส่วนของภาครัฐคือการเร่งกระจายฉีดวัคซีนเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ พ้นกลับมาโดยเร็ว ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือด้านต้นทุน และสภาพคล่อง จากทั้งภาครัฐ สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เป็นคู่ค้า เพื่อ

ระดับประคองให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดต่อไป ในขณะที่ SMEs เองก็ต้องปรับตัว และเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทาย ที่รออยู่ข้างหน้า

บทสรุป

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ “SMEs” เป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากในประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในหลากหลายมิติ โดยเป็นกำลังสำคัญของระบบการผลิต ในห่วงโซ่อุปทาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตวัตถุดิบส่งต่อให้ภาคอุตสาหกรรม และทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการสร้างงาน การจ้างงาน เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์สำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นแหล่งฝึกอาชีพของแรงงานประเภทต่าง ๆ เพิ่มมูลค่าให้วัตถุดิบก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับกิจการขนาดใหญ่หรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเฉพาะจากภาคการผลิต เพื่อการส่งออก และภาคการท่องเที่ยว และป้องกันการผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมช่วยทำให้เกิดการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจ และการแข่งขันที่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ผลสัมฤทธิ์โดยรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีสัดส่วนมูลค่า GDP คิดเป็นร้อยละ 34.2 ของผลสัมฤทธิ์มวลรวมในประเทศ โดยภาคการบริการยังคงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญสูงสุด รองลงมา คือ ภาคการผลิต และภาคการค้าปลีกและค้าส่ง ตามลำดับ แต่จากสถานการณ์โควิด 19 ในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลให้สัดส่วนดังกล่าวปรับลดลง โดยวิสาหกิจขนาดกลางได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมา คือ วิสาหกิจขนาดย่อมและวิสาหกิจขนาดย่อย ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางส่วนใหญ่จะมีสินทรัพย์ถาวรในสัดส่วนที่มากกว่าวิสาหกิจอื่น ๆ ซึ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 รายได้ลดลงไปมากหรือไม่มียาได้เลย ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดังกล่าวยังคงต้องจ่ายอยู่ เช่น ค่าเช่า ค่าบำรุงรักษาเครื่องมือ/อุปกรณ์ ยานพาหนะ ซึ่งไม่สามารถลดรายจ่ายในส่วนนี้ได้ การปรับตัวเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ธุรกิจอยู่รอด และเติบโตต่อไปได้ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ฉับพลันของสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในบริบทโลกใหม่ (Megatrends) ถึงแม้ว่าสถานการณ์เหล่านี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สามารถรับมือได้ หากเราตระหนักรู้ วางแผน และดำเนินการแก้ไขความเปราะบางอย่างถูกต้อง และเร่งด่วน ซึ่งการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนจึงจะผ่านวิกฤติไปได้โดยเร็ว ในส่วนของผู้ประกอบการควรนำกลยุทธ์เพิ่มช่องทางขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ การให้บริการ delivery การร่วมมือกับธุรกิจอื่น ๆ การศึกษาความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ ปรับเปลี่ยนหาสินค้าใหม่ ๆ การเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การลดต้นทุนโดยตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และในส่วนของภาครัฐคือการเร่งกระจายฉีดวัคซีนเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ฟิ้นกลับมาโดยเร็ว ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือด้านต้นทุน และสภาพคล่อง จากทั้งภาครัฐ สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการรายใหญ่ที่เป็นคู่ค้า เพื่อ

ระดับประคองให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดต่อไป ในขณะที่ SMEs เองก็ต้องปรับตัว และเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทายที่รออยู่ข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตา เกกานนท์. (2562). ปลดล็อก SMEs ไทย ปรับตัวอย่างไรให้เติบโต. ธนาคารแห่งประเทศไทย. สืบค้น 16 มกราคม 2566, จาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_17Dec201.html
- ธนาคารกรุงเทพ. (2564). แนวกลยุทธ์เด็ด! ช่วย SME ปรับธุรกิจให้คล่องตัว. สืบค้น 16 มกราคม 2566, จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/great-strategy-help-smes-adjust-their-business>
- พิริยาภรณ์ อันทอง และศุภกร เอกชัยไพบูลย์. (2559). Checklist พิชิตธุรกิจยั่งยืน ฉบับ SME. สืบค้น 16 มกราคม 2566, จาก <https://setsustainability.com//download/fk1cl5hqd9yjb6>
- แลนด์ สนธิชาติกุล และชุตিকা เกียรติเรืองไกร. (2564). SMEs: ปลดล็อกอย่างไรให้ผ่านวิกฤติ. สืบค้น 16 มกราคม 2566, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_22Jun2021.aspx
- สรารีย์ จีรังดา. (2563). การพัฒนานวัตกรรมทางการบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). บทบาทและความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในระบบเศรษฐกิจไทย. สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก <https://tdri.or.th/2023/09/economic-sme-article/>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562. สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก <https://oss.sme.go.th/oss/images/%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%20SME.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). แผนการส่งเสริม SME พ.ศ. 2564-2565. สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก <https://www.sme.go.th/uploads/file/download-20210820091040.pdf>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). รายงานสถานการณ์ SMEs ปี 2563. สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก <https://en.sme.go.th/th/download.php?modulekey=215&cid=518>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). รายงานสรุปสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประจำปี พ.ศ. 2564. สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก <https://opendata.nesdc.go.th/en/dataset/sme-mreport-2564>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). ผลสำรวจ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). สืบค้น 18 มกราคม 2566, จาก https://en.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210427095331.pdf